

[Головна](#) → [Бібліотека](#) → [Україна](#)

Агресори й жертви: насильство в житті українських чоловіків

11 грудня 2021

402 **Тамара Марценюк**

соціологиня

Кандидатка соціологічних наук, доцентка кафедри соціології Києво-Могилянської академії, гендерна експертка Української Гельсінської спілки з прав людини, гостюва дослідниця за програмою імені Фулбрайта (2017–2018) в Колумбійському університеті (США). Викладає курси на гендерну тематику «Вступ до гендерних студій», «Гендер і політика», «Маскулінність і чоловічі студії», «Фемінізм як соціальна

теорія та суспільний рух» та інші.

Сфера наукових інтересів охоплює такі теми: соціологія гендеру, соціальна структура суспільства, гендерні відносини та гендерна політика (в Україні і Швеції); соціальна нерівність і соціальні проблеми; жіночий, чоловічий та ЛГБТ рух; розмаїття (diversity). Авторка близько 80 наукових праць, низки публіцистичних статей, розділів у підручниках і книжках.

Поділяє ідею публічної соціології — науки і досліджень заради суспільних змін, тому постійно бере участь у різних міжнародних дослідницьких і викладацьких проєктах, останній із яких стосується теми «Фемінізм як соціальна теорія і суспільний рух: світовий досвід і Україна».

Авторка курсу «Жінки та чоловіки: гендер для всіх» на онлайн-платформі Prometheus. У 2017 році видала книжку «Гендер для всіх. Вилік стереотипам» («Основни»), а 2018 року — «Чому не варто боятися фемінізму» («Комора»).

Анастасія Рябчук

соціологиня

Кандидатка соціологічних наук, доцентка кафедри соціології НаУКМА.

Коли феміністки починають дискусію про досвід насильства в житті жінок, часто лунає критичне питання у відповідь: «А як же чоловіки? Чому тільки жінки, хіба чоловік не може бути жертвою насильства?»

Справедлива відповідь та, що в патріархатному суспільстві жінки непропорційно частіше страждають від насильства, а переважна більшість кривдників — чоловіки. Таке насильство називають гендерним (*gender-based violence*)^[1], тобто це насильство, яке чинять переважно чоловіки проти переважно жінок.

Загалом агресивну поведінку очікують саме від чоловіків, тому чоловіки — це та група, яка здебільшого чинить насильство будь-якого типу. Передусім чоловіки агресорами, які коять насильство проти жінок, дітей та інших чоловіків. Наприклад, 2020 року з 211 362 зафіксованих звернень про насильство в сім'ї 180 921 таке звернення надійшло від жінок, 27 676 — від чоловіків і 2 756 — від дітей^[2]. Водночас чоловіки — це ті, хто потерпають від насильства у війнах, розбоях, вуличному насильстві тощо. «Якщо ти чоловік, ти повинен не лише служити країні, а й бути готовим та хотіти вмерти за неї», — пише американський автор Воррен Фаррел у книжці «Міф про чоловічу владу»^[3].

Тому питання «А як же чоловіки?» цілком актуальне. Якщо чоловіки частіше виступають агресорами, то з чим це пов'язано? Де вони вперше інтеріоризують установку, що насильство — це норма? Де вони засвідчують насильство в процесі власної соціалізації, отримуючи «приклад для наслідування», єдиний знайомий з досвіду орієнтир для вирішення складних і напружених ситуацій? А якщо чоловіки стверджують, що вони теж бувають жертвами насильства, то що це за досвід, де він буває, хто в ролі насильника? Зрештою, питання, як розірвати коло насильства, актуальне і для чоловіків.

Щоб відповісти на питання про досвід насильства в житті чоловіків, «Міжнародна амністія» в Україні у співпраці з аналітичним центром «Інфо Сapiєнс» у квітні 2021 року провели велике кількісне репрезентативне опитування, під час якого було опитано 2016 чоловіків 18 років і старших на всій території України^[4]. Питання стосувалися видів насильства, яких зазнавали чоловіки у своєму житті, їхнього ставлення до насильства, уявлення про приклади різних форм насильства, уявлення про загрози насильства, досвіду насильства в дитинстві й дорослому віці (зокрема в родині, шкільному, робочому середовищах, на вулиці), а також готовності протидіяти насильству.

НАСИЛЬСТВО ЯК НОРМА СОЦІАЛІЗАЦІЇ ХЛОПЧИКІВ: СІМ'Я, ВУЛИЦЯ, ШКОЛА

Більшість чоловіків відчувують присутність насильства у своєму житті. У когось із нас батько був деспотичним, жорстким чи навіть брутальним. У деякого з нас батько просто замало був поруч; більшість із нас мали татів, яких свідомо чи несвідомо відштовхувала наша потреба в дотиках і ніжності, коли ми досягали певного віку. У всіх нас у дитинстві був досвід, коли нас били чи з нас глузували. Ми навчилися битися або ми навчилися тікати; ми навчилися глузувати з інших або ми навчилися говорити чи жартувати так, щоб уникнути протистояння.

Майкл Кауфман. Конструювання маскулінності і триада чоловічого насильства

У результаті соціалізації (виховання) формуються певні відмінні ознаки, що їх очікують від чоловіків і від жінок^[5]. По-перше, це рівень емпатії — емоційної чутливості до переживань інших людей. Причина цього — та ж таки соціалізація, яка в чоловіків розвинула здібність пригнічувати емпатичну чутливість. Хлопчиків виховують у душі «справжні чоловіки не плачуть і не проявляють зайвих емоцій». Чоловіки часто перебувають у ситуаціях, які вимагають від них проявів сили, незалежності, прагнення до суперництва — якостей, що не поєднуються з емпатичною чутливістю.

При вихованні хлопчиків насильство більше толерується і навіть заохочується порівняно з дівчатками^[6]. Хлопчиків учать давати відсіч у сутичках, і взагалі, вирішувати конфліктні ситуації із застосуванням фізичної сили чи вербальних образ уважається для них цілком прийнятним («що з них узяти, це ж хлопці» — *boys will be boys*). П'єр Бурдье в книжці «Чоловіче домінування»^[7], показує, як

РОЗДИЛИ:

Тематичні видання

Автор(к)и

Академічні теорії

Економіка

 Ідентичності Історія і пам'ять

Мистецтво

Мова і література

Медицина

Наука і технології

Освіта

 Особисте як політичне

Планета Земля

Політика

Право

Рецензії

Спорт

Суспільство

Україна

 Феміністичний рух

Філософія

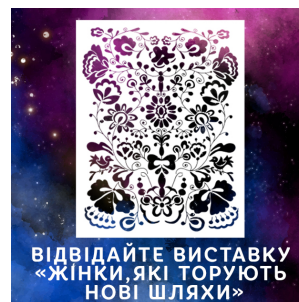
Архітектура

Урбанізм

ПІДПИСАТИСЯ НА ДАЙДЖЕСТ

ІМ'Я E-MAIL

ПІДПИСАТИСЯ

НОВИНИ

Кіберзахисниці: у турнірі Grid NetWars взяло участь близько 10% жінок-учасниць

08 грудня 2021

1 та 2 грудня в Києві відбулися масштабні навчання з кіберзахисту об'єктів критичної інфраструктури — Національна кіберготовність.

Гендер в деталях шукає волонтерок/ів

08 листопада 2021

Гендер в деталях шукає модераторок-волонтерок!

Представники та представниці 15 українських медіа взяли участь у MediaForShe Congress

28 жовтня 2021

MediaForShe Congress об'єднав 15 українських ЗМІ та виробників контенту для обговорення ролі медіа у просуванні питань гендерної рівності. Захід відбувся 26 жовтня у Києві.

Світлій пам'яті Мар'яни Руччак

28 жовтня 2021

така різниця в соціалізації призводить, зокрема, до кращої успішності дівчаток у школі, адже дівчат навчають бути чемними і виконувати прохання дорослих, натомість за хлопчиками закріпився стереотип «бешкетників». Звичайно, це не закладені природою відмінності: батьки й оточення більше толерують прояви агресії з боку хлопчиків[8].

Хоча насильство й агресивна поведінка хлопчиків загалом толеруються, більшість опитаних у дослідженні «Міжнародної амністії» не вважають свою поведінку в дитинстві агресивною і стверджують, що встригали в бійку лише в крайньому разі, наприклад для захисту друзів (48 %). Лише 3 % описали свою поведінку в дитинстві як «був забіякою, починав / організовував бійки й активно брав у них участь»; ще 13 % указали, що інколи вступали в бійку.

Водночас третина (31 %) респондентів стикалася в дитинстві з досвідом вуличного насильства в ролі жертви. Це може означати або те, що кривдниками є невеликий відсоток хлопчиків-забіяк (кожен третій стає жертвою вуличного насильства, але кривдників удесятеро менше, тобто на одного забіяку припадає в середньому десять жертв), або те, що частина респондентів, котрі означають свою поведінку як «участь у бійці лише в крайньому разі» недооцінюють рівень насильства у власній поведінці в дитинстві.

Наприклад, лише 6 % назвали себе агресивною людиною, 48 % відповіли, що майже ніколи не проявляють агресію, а 43 % заявили, що «роблять це інколи». Однак на ці останні 43 % насправді може припадати велика частка випадків насильства, бо невідомо, що таке «інколи» і що саме ці 43 % «роблять», коли проявляють агресію. Крім того, серед тих, хто стверджують, що не проявляють агресії «майже ніколи», такі випадки все-таки можуть бути, адже «майже ніколи» — це не те саме, що «ніколи». Тобто на цю статистику можна дивитися і оптимістично («лише 6 % респондентів уважають себе агресивними»), і песимістично («понад половину респондентів визнають, що проявляють агресію»).

У дослідженні «Міжнародної амністії» розглянуто три середовища, де чоловіки могли стикатися з насильством у дитинстві — сім'я, вулиця і школа. Питання домашнього насильства щодо дітей в Україні не раз ставало предметом публічних обговорень і досліджень[9] (згадати хоча б сумнозвісні дискусії про так звану «ювенальну юстицію»), тому є можливість зіставити дані різних досліджень. Перше, що варто брати до уваги, — далеко не всі види жорстокого поводження з дітьми самі вони і найближче оточення кваліфікують як «насильство». В опитуванні «Міжнародної амністії» кожен четвертий респондент підтвердив, що зазнавав домашнього насильства в дитинстві. Однак на деталізовані питання про різні види жорстокої поведінки відсоток ствердних відповідей набагато вищий: 74 % давали ляпасів або били ременем, а 51 % стикалися з приниженнями, словесними погрозами і залякуванням.

Ці дані свідчать про **нормалізацію насильства** щодо дітей у родині. Щонайменше дві третини респондентів, яким давали ляпасів чи били ременем, і щонайменше половина з тих, кого принижували, погрожували й залякували, не ідентифікують такі практики як насильницькі. Як наслідок, уже дорослі чоловіки можуть відтворювати у своїх сім'ях і зі своїми дітьми засвоєні від батьків методи поводження з дітьми, не бачаючи в них проблеми.

Чоловіки як свідки і постраждали від насильства вдома, на вулиці та в школі

Варте уваги питання, хто чинив насильство щодо дітей у сім'ї. 45 % респондентів назвали тата, вітчима або партнера матері, а 32 % — маму, мачуху чи партнерку батька. Відсоток жінок-кривдиць досить високий, зважаючи на те, що стереотипно образ кривдника в сценах домашнього насильства закріплено за чоловіками. Імовірно, це пов'язано з тим, що жінка зазвичай фізично слабша в подружжі і рідше вдається до насильства щодо партнера, натомість зриває злість на дітях як на найслабших у родині. А от чоловіки частіше обирають жертвою своїх партнерок. Водночас нагадаємо, що в ситуації, коли діти стають свідками насильства між дорослими родичами, законодавство їх також визначає як жертв насильства.

Отже, слід припустити, що статистика, представлена «Міжнародною амністією», була б дещо іншою, якби питання «чи були респонденти свідками домашнього насильства в дитинстві» додали до переліку видів насильства, а не як додаткове питання лише для тих, хто засвідчили насильство щодо себе (28 % тих, хто зазнавали насильства, стикалися також із побоями в сім'ї). Адже, як відомо зі статистики правозахисних організацій, більшість жінок, котрі звертаються до них через домашнє насильство, мають дітей. Тому навіть якщо насильство не чинилося напряду щодо дітей, вони як свідки теж зараховуються до жертв насильства.

Досвід сексуальних домагань і небажаних сексуальних дотиків у віці до 16 років з боку родичів мають 4 % респондентів. Це велика цифра з огляду на тяжкість сексуальних злочинів щодо неповнолітніх та кримінальну відповідальність за них. А враховуючи, що серед дітей, які звертаються з питань домашнього насильства на Національну гарячу лінію в справах дітей і молоді, три чверті — це дівчата, можна припустити, що в житті дівчаток сексуальних домагань і небажаних сексуальних дотиків з боку родичів ще більше.

Лише 12 % тих, хто стикалися з домашнім насильством у віці до 16 років, говорили комусь про це (з них десь половина говорили матері, третина — друзям, тобто майже ніхто не сповідав ні поліцію, ні служби в справах дітей). Вражає також статистика, чому 88 % респондентів нікому не повідомляли про досвід домашнього насильства: третина вважали винними себе, ще третина не знали, що про це треба говорити. Ці цифри свідчать, що потрібна просвітницька робота з дітьми (і з дівчатками, і з хлопчиками): вони повинні вміти ідентифікувати різні прояви домашнього насильства і знати, що слід неодмінно сповіщати, якщо дитина стала жертвою чи свідком насильства.

Якщо проблема домашнього насильства щодо дітей привертає увагу численних неурядових організацій (а діти в цих ситуаціях однозначно в статусі жертви, який потрібен захист), то проблема вуличного насильства і насильства в шкільному оточенні комплексна, адже тут діти можуть бути не лише жертвами, а й насильниками. Лише останні кілька років українська громадськість приділяє увагу проблемі цькування в дитячих колективах, але аспект гендерної соціалізації хлопчиків досі не був у фокусі цих дискусій.

В опитуванні «Міжнародної амністії» 18 % респондентів зазначили, що бійки навколо них у дитинстві траплялися раз на тиждень або частіше, ще 25 % вказали, що в середньому раз на місяць, тобто майже половина респондентів у дитинстві були свідками або учасниками бійок. Найчастіше хлопчики стикалися з цим у школі, у дворі, на вулицях довкола місця проживання або взагалі на вулицях міста (лише 6 % зазначили, що бійки траплялися вдома або в родичів).

25 вересня 2021 року померла українська феміністична дослідниця Мар'яна Рубчак. Наша авторка і колега Оксана Кісь, близько знайома з Мар'яною, написала пам'ятне слово.

Українські зірки знялися у новому фільмі руху HeForShe про гендерні стереотипи

08 жовтня 2021

Рух HeForShe в Україні випустив новий навчальний фільм «Стереотипи не вирішують за тебе», у якому знялися відомі українці та українки.

Національний день дівчат технологій: можливість побачити світ технологій "зсередини"

08 жовтня 2021

Національний день дівчат у технологіях відбудеться 11 жовтня 2021 року.

Міжнародна навчальна програма для музиканток, саунд-продюсерок та менеджерок "She Makes Music" (Україна-Британія) (1-29 жовтня 2021)

27 вересня 2021

She Makes Music - це онлайн програма для жінок саунд-продюсерок, музиканток та менеджерок України та Англії, що відбудеться від 11 жовтня до 13 листопада, створена для заохочення розвитку міжнародних

В Україні вперше відбудеться HeForShe University Tour

13 вересня 2021

316 по 29 вересня рух солідарності за гендерну рівність HeForShe від ООН Жінки вирушає в HeForShe University Tour, у якому візьмуть участь 5 університетів України. HeForShe University Tour – це глобальний проект руху,

СПІЛЬНОТА

Коли бракує цукру...

Вікторія Шкабой

Пів на першу ночі. Стою голяка на кухні та їм другий посліп бутерброд із салом. До того я вже поглинула кілька цукерок, а заїм свій нехитрий бутер, скоріше за все, фініками. Ні, це не чиясь сексуальна фантазія про

Одна із перших науково-фантастичних книжок була написана у 1600-х герцогинєю

Лідія Демченко

Вступити у філософську дискусію із Леді Маргарет Кавендіш, герцогинєю Ньюкастлу-на-Тайні, означало назавжди змінити свої погляди. Народжена у 1623 році, Кавендіш була аристократкою, добре відомою в колах

«Чекай, закрию двері»: як історія мами врятувала мене від згвалтування і чому я розкажу її синові?

Марґа Гавришко

Ніколи не забуду свого першого наукового стажування за кордоном. Це була моя перша самотійна поїздка за межі України. Мені було 23 роки. Я була аспіранткою історичного факультету Львівського національного

Історія прийняття моєї інвалідності

Ніна Купенда

Я лежу, і у мене всі ноги в шрамах. Я ходжу, і мої ноги набрякають. Я плачу, бо боюсь, що колись не змогу ходити. Історія прийняття моєї інвалідності. Я жінка, і я lesbілка. Збрешу, якщо скажу, що прийняти це було

Яйцеклітина – це справжня зірка

Олександра Будняська

Це цитата з книжки «Приховане диво» Ніни Брохман та Еллен Стьоккен Давль. Книжки, яка розповість вам все про жіночі статеві органи, стать, секс, оргазм, контрацепцію та про хвороби й як їх уникнути.

Дитинство в Україні змусило мене ненавидіти фемінізм

Анастасія Лапатіна

Я народилася в Україні, пострадянській державі, в якій назвати себе феміністкою може бути настільки ж дивно, як назвати себе повією. Зростала в традиційній родині, в мене був батько який працював і мама яка

ЯК ВОНО — БУТИ ЖІНКОЮ

Марія Гумецька

Чому я сьогодні тут? І хто я? Називай мене Паприка, хоча десь тут буде зазначено й моє справжнє ім'я. Що важливо знати про мене? Маючу, слухаю музику, перекладаю. Які мої погляди? О, я кетлінмораністка. Це

Привілеї бачили? Ні? А вони є.

Наталія Сіпенко

Текст на основі коментаря незнайомого мені чоловіка у фейсбуці френдеси. "Я все розумію, але (с) мені не подобається ця риторика, що білі чоловіки тепер перед усіма в боргу, — лише він. — Я от особисто нікого не

Із досвідом насильства в школі й інших закладах соціалізації (літні табори, спортивні секції тощо) стикалася третина респондентів, до того ж хлопці зазнавали фізичного насильства в школі частіше, ніж дівчата (15 % зазначили, що його однаковою мірою зазнавали і хлопці, і дівчата, і лише 3 % — що частіше дівчата). Ще половина респондентів зазначила, що хлопці більше схильні чинити насильство, ніж дівчата (15 % — що насильство однаково часто чинять і хлопці, і дівчата, 2 % — що частіше дівчата). Тезу про більшу неприйнятність насильства в соціалізації дівчат може підкріпити те, що відповідь «дівчата більшою мірою, ніж хлопці» обрали тільки пару відсотків респондентів.

15 % респондентів указали, що зазнавали фізичного насильства з боку вчителів, і 4 % — з боку директора. Протидія насильству з боку дорослих у цих закладах мала би охоплювати комплексні заходи з професійної підготовки педагогів і тренерів (зокрема розробка навчальних програм із ненасильницьких методів роботи з дітьми), дієвий механізм розгляду скарг учнів із психологічним супроводом учнів, котрі засвідчили насильство, та санкціями для педагогів, які чинять насильство щодо дітей, довірених їм під опіку.

Водночас варто зазначити, що лівова частка випадків насильства, що їх описали респонденти в опитуванні «Міжнародної амністії», — це насильство, яке чинили інші діти, переважно хлопчики (цей варіант відповіді вказали 45 % респондентів). Половина опитаних (57 %) були свідками насильства одних дітей щодо інших у школі, у більшості випадків насильство чинили однокласники або інші школярі чоловічої статі, лише 15 % назвали серед кривдників однокласниць і інших школярок жіночої статі. У кожного четвертого відбирали або псували особисті речі, ображали, били; ще 35 % стикалися з плітками і поширенням про них неправдивої інформації, 18 % — з відбиранням грошей, 13 % — з публічними образами в школі. Лише 15 % зверталися по допомогу (переважно до батьків), решта не робили цього, бо вважали, що можуть самі впоратись (53 %), або не думали, що про це треба комусь розповідати (24 %). Цікаво, що у випадку домашнього насильства для незвертання по допомогу інші ключові пояснення: 32 % вважали себе винними, 30 % не думали, що про таке варто комусь говорити, а ще 12 % соромились!

Отже, при професійній підготовці педагогів варто обговорювати не лише методи ненасильницької взаємодії дорослих з дітьми в освітньому процесі, а й методи медіації конфліктних ситуацій між дітьми, навчання учнів ненасильницьких способів вирішувати конфлікти. На жаль, половина опитаних (51 %) указали, що вчителі не обговорювали з ними проблему насильства і цькування. Хоча спостерігаються певні позитивні зрушення в цьому плані: серед чоловіків молодшого віку набагато вищий відсоток зазначили, що все-таки цій проблемі вчителі приділяли увагу (65 % респондентів віком 18–24 роки та 48 % віком 25–34 роки). Можна стверджувати, що хлопчики, які навчалися в школі за незалежності України, мали більше можливостей обговорити проблему насильства з учителями, ніж ті, хто навчався ще за Радянського Союзу.

ПРИЧИНИ НАСИЛЬСТВА І МАСКУЛІННІСТЬ

У суспільстві саме маскулінність пов'язують з агресивною поведінкою й насильством. Позаяк чи не єдина прийнятна й дозволена емоція для чоловіків — це агресія, маємо набагато більше чоловіків із девіантною, зокрема злочинною, поведінкою. У 2018 році за підтримки Фонду ООН у галузі народонаселення (UNFPA) й уряду Великої Британії у співпраці з Міністерством соціальної політики України було проведено дослідження та опубліковано звіт «Сучасне розуміння маскулінності: ставлення чоловіків до гендерних стереотипів та насильства щодо жінок»^[10]. Результати опитувань засвідчили толерування чоловіками домашнього насильства (зокрема 18 % респондентів виправдовують фізичне насильство в разі подружньої зради) й упереджене ставлення до постраждалих від сексуального насильства, яких часто звинувачують у провокуванні злочинів через їхню поведінку або спосіб життя (майже половина респондентів поставила під сумнів можливість згвалтування, якщо жінка перебувала під впливом алкоголю чи наркотиків або в неї погана репутація)^[11].

У цьому дослідженні дуже слушно зазначено, що агресія й насильство часто наявні в житті чоловіків ще з раннього віку (фізичні покарання від батьків і шкільних наставників, цькування з боку однолітків чи старших дітей). Схожі результати про нормалізацію насильства в житті чоловіків дало також опитування 2021 року. Майже все життя чоловіки можуть засвоювати агресивний стиль поведінки як культурну норму, а фізичне насильство сприймати як універсальний інструмент вирішення конфліктів або обстоювання своїх інтересів^[12].

Результати опитування «Міжнародної амністії» свідчать, що кожен третій серед опитаних (31 %) зазнавав фізичного вуличного насильства в дитинстві й підлітковому віці (суттєво вища частка таких відповідей серед чоловіків віком 35–44 роки — 42 %). Із тих, хто стикалися з фізичним вуличним насильством до 16 років, 21 % зазнавали тяжких тілесних ушкоджень і потребували медичної допомоги. Переважна більшість тих, хто стикалися з фізичним вуличним насильством у віці до 16 років, указали, що це чинили щодо них підлітки / однолітки (82 %).

Серед причин, чому в їхньому дитинстві хлопця могли побити на вулиці, третина опитаних назвали зухвалу поведінку (33 %, набагато частіше це називали чоловіки віком 18–24 роки — 41 %) або фізичну слабкість і нездатність себе захистити (30 %, і знову це частіше називали чоловіки віком 35–44 роки — 39 %). Кожен п'ятий (21 %) як причину вказав неформальний, альтернативний зовнішній вигляд (набагато частіше цю причину називали чоловіки віком 25–34 роки — 36 %). По 13 % як причину вказали «жіночу» поведінку або репутацію «ботана», частіше такі причини називали чоловіки віком 18–44 роки.

Як бачимо, від чоловіків уже змалечку очікують низку ознак. Чоловік має бути крутим і не боятися чинити насильство, якщо це потрібно. Чоловік має бути сильним і не показувати слабкість. Чоловік повинен уникати всього жіночного. Про цей набір ознак пишуть дослідники маскулінності^[13]. Хлопці мають бути готовими, наприклад перед однолітками, іти на ризик, щоб довести, що вони не боягузи. Тому вони іноді змушені чинити насильство, навіть якщо не дуже хочуть. Скажімо, 43 % опитаних вважають, що чоловіків спонукає до насильства бажання здаватися «крутим», — це найпоширеніша причина, яку називали респонденти. Ще 18 % зазначили як причину неможливість вихлюпнути емоції в інший спосіб, а 11 % уважають, що чоловіки від природи схильні до насильства. Прикметно, що 12 % важко було визначитися з відповіддю. Ці питання не так часто обговорюються публічно. Чоловіки не завжди знають і розуміють, що можна зробити, щоб знизити свій рівень агресії або протистояти насильству як суспільній нормі.

ГОТОВНІСТЬ ЧОЛОВІКІВ ПРОТИДІЯТИ НАСИЛЬСТВУ І ПІДТРИМУВАТИ ІДЕЇ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ

Частина чоловіків готові прийняти суспільні зміни й визнати необхідність протидіяти насильству як суспільній нормі. Переважна більшість респондентів (76 %) погодилися, що хлопчиків варто спонукати чинити менше насильства. При цьому понад половина опитаних (57 %) дали однозначну ствердну відповідь, і таких більше серед чоловіків віком 35–54 роки. Переважна більшість опитаних вважає, що з хлопцем про проблему насильства передусім має говорити тато / вітчим (91 %). Стратегічно важливе тут спілкування за типом «рівний рівному», коли саме чоловіки пояснюють іншим чоловікам, у чому проблема, коли чоловіки мають змогу сісти й поговорити, чому вони агресивні, сильні та неемоційні.

Абсолютна більшість опитаних погоджуються, що дітям треба розповідати про їхні права (92 %) та що впевнені в собі чоловіки не чинять насильство (80 %). Троє з чотирьох респондентів (75 %) погоджуються, що хлопців і дівчат слід виховувати крізь призму ідей рівності жінок і чоловіків. Крім того, 60 % згодні, що чоловіки виграють від більшого поширення в українському суспільстві ідей рівних прав і можливостей для жінок і чоловіків. Однак три чверті опитаних погодилися також і протилежним — що хлопчиків слід виховувати стриманими в емоціях, адже справжні чоловіки не плачуть (72 %); а 71 % вважає, що чоловіки часто перебувають у ситуаціях, які вимагають від них проявів сили, незалежності, суперництва. Тобто бачимо суперечливі позиції. Саме слово «насильство» має однозначно негативні конотації, тож у відповідях респонденти засуджували це явище. Водночас певні практики і норми соціалізації, які ведуть до вищого рівня агресії і насильства серед чоловіків, не проблематизуються ними як пов'язані з насильством.

І все-таки дослідження «Міжнародної амністії» дає підстави для стриманого оптимізму. Тільки чверть опитаних (26 %) погоджуються, що агресивна поведінка — це те, що українське суспільство очікує від чоловіків. Узагалі, бракує критичних рефлексій про насильство й агресію в житті чоловіків. Очевидно, що більше буде суспільних обговорень цих питань, то краще обізнаними будуть українські чоловіки у сфері протидії насильству.

- [1] *Марценюк, Тамара. Годі терпіти: усе про гендерне насильство проти жінок // Гендер в деталях. — 2018. — 6 березня.*
- [2] <https://hromadske.ua/posts/v-ukrajini-zafiksuvani-ponad-200-tisyach-zvurnen-pro-domashnye-nasilstvo-u-2020-roci>
- [3] Див.: *Farrell W. The Myth of Male Power. — NY: Simon and Schuster, 1993.*
- [4] Місце і досвід насильства у гендерній соціалізації чоловіків. Підготовлено Info Sapiens для Amnesty International. Травень 2021 // https://www.amnesty.org.ua/wp-content/uploads/2021/06/report_amnesty_1.0_with_methodology_ukr.pdf
- [5] *Марценюк, Тамара. «Захисники галактики»: влада і криза в чоловічому світі. — К.: Комора, 2020. — С. 73.*
- [6] *Кон И. С. Агресивність и принятие риска // Мальчик — отец мужчины. — М.: Время, 2009. — С. 209–242.*
- [7] Чоловіче домінування: інтерв'ю Лоїка Вакана з П'єром Бурд'є / Пер. з фр. Анастасія Рябчук // Журнал соціальної критики «Спільне». — 2011. — 30 березня: <https://commons.com.ua/uk/choloviche-dominuvannya>
- [8] *Кауфман, Майкл. Конструювання маскулінності та триада чоловічого насильства / Пер. Наталії Сліпенко // Гендер в деталях. 2016. — 27 грудня: <https://genderindetail.org.ua/season-topic/genderne-nasilstvo/triada-cholovichogo-nasilstva-134030.html>*
- [9] *Марценюк, Тамара. Гендерне насильство: що прочитати, аби зрозуміти проблему? // Повага: кампанія проти сексизму. — 2017. — 25 грудня.*
- [10] Сучасне розуміння маскулінності: ставлення чоловіків до гендерних стереотипів та насильства щодо жінок. — К.: UNFPA Ukraine, 2018.
- [11] Там само. — С. 9.
- [12] *Марценюк, Тамара. «Захисники галактики»: влада і криза в чоловічому світі. — К.: Комора, 2020. — С. 93.*
- [13] Див.: *Кон И. С. Мужчина в меняющемся мире. — М.: Время, 2009; Гилмор Д. Становление мужественности: Культурные концепты маскулинности. — М.: РОССПЭН, 2005.*

11 грудня 2021

402

РЕПЛИКИ СПІЛЬНОТИ

Реплік ще немає, Ваша репліка може бути першою

ГЕНДЕР
В ДЕТАЛЯХ

[✉ editor@genderindetail.org.ua](mailto:editor@genderindetail.org.ua)

